

પ્રકરણ - ૫

ઓળખ

વાળ

⇒ પરિચય અને મહત્વ :

હિસક ગુન્હાઓના કિસ્સામાં ઘણી વાર વાળ શરીરના વિવિધ ભાગો પરથી બીજી વ્યક્તિ પર, કપડાં પર અથવા ગુન્હા સ્થળ પર કે અપરાધ માટે વપરાયેલ શસ્ત્ર પર હેરફેર થાય છે. વાળ વિઘટન અને સડા પ્રત્યે પ્રતિરોધક હોય છે. જ્યારે ચહેરાના લક્ષણો અને ફિંગરપ્રિન્ટ્સ નાશ પામે છે. આથી જ વાળ ભૌતિક પુરાવા તરીકે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. અને ત્યાં સુધી આ પ્રકારના દરેક કિસ્સામાં એકત્રિત કરવા જોઈએ.

⇒ વાળની જાળવણી અને પ્રસરણ:-

- વાળનો નમૂનો સાક્ષીઓની હાજરીમાં ભેજરહિત અને સ્વચ્છ એવા કાગળના પરબીડિયા અથવા સેલોફોનના પરબીડિયામાં એકત્રિત કરવા જોઈએ.
- બળાત્કાર અથવા જાતીય ગુન્હાઓના કિસ્સામાં ભોગ બનનાર તથા શંકાસ્પદ વ્યક્તિના ગુપ્તાંગો પરથી મેડિકલ ઓફિસરના માર્ગદર્શન હેઠળ વાળ એકત્રિત કરવા જોઈએ. લોહી અથવા વીર્યમાં અથવા અન્ય ચીકણી સપાટી પર ચોટેલા વાળ ક્યારેય છુટા કે દૂર કરવા જોઈએ નહિ. અને તે સપાટી સાથે જ તેને પરીક્ષણ માટે પેક કરી પરીક્ષકને મોકલવા જોઈએ.
- ગુન્હા સ્થળ પર છુટા પડેલા વાળ અને રેસાઓ વેક્યુમ ક્લીનરથી એકત્રિત કરવા જોઈએ.

⇒ વાળના સેમ્પલ લેવાની પદ્ધતિ :-

- શંકાસ્પદ વાળની સરખામણી અને ઉત્પત્તિ સ્થાન જાણવા માટે નમુનાના વાળની જરૂર પડે છે. જે માટે ખોપરીની ઉપરની ચામડી, દાઢી, ગુપ્તાંગ અથવા શરીરના અન્ય ભાગોના વાળના નમુના લેવામાં આવે છે.
- ખોપરીની ચામડી પરના વાળના નમુના લેવા માટેની યોગ્ય પદ્ધતિ એ સ્વચ્છ અને દાંતાળા કાંસકા વાળમાં જોરજોરથી ફેરવવામાં આવે છે.
- ગુનાહિત સ્થળેથી પુરાવારૂપે વાળ ના મળેલ હોય તો પણ મૃતકના શરીરના વિવિધ ભાગોથી વાળના નમુના અવશ્ય લેવા જોઈએ. ઉ.દા. તરીકે હત્યાની ઘટનાના ઘણાં દિવસો પછી પણ અગર એવા હત્યા માટે વપરાયેલા વાળ ચોટેલા હથિયાર મળી આવે કે જ્યારે મૃતદેહનો પણ નાશ કરી દેવામાં આવ્યો હોય. એવા કિસ્સામાં નમુનાના વાળનો મૃતકના વાળ સાથે સરખામણી કરી શકાય.

⇒ વાળની પ્રયોગશાળામાં પરીક્ષણ પરથી મળતી માહિતી:-

- પુરાવા રૂપે મળી આવેલ નમૂનો વાળનો જ છે કે નહીં તે જાણી શકાય છે.
- વાળનો નમૂનો મનુષ્યનો છે કે પ્રાણીનો તે જાણી શકાય છે.

- વાળની વિવિધ લાક્ષણિકતાઓ જેમ કે તેની લંબાઈ, વ્યાસ, રંગ, જડતા, આડ-છેદ, યોગ્ય આકાર તેમજ ચોંટવા કચરાનો અભ્યાસ પરથી એ જાણી શકાય કે વાળ શરીરના કયા ભાગનો છે.
- વાળની સંપૂર્ણ લંબાઈ તથા તેનો પ્રત્યાવર્તન ક્ષમ ઈન્ડેક્સ એ સૂચિત કરે છે કે વાળ સ્ત્રીનો છે કે પુરુષનો વાળના મૂળમાં રહેલ barr body (બાર બોડીની) હાજરી પુરુષનો તેમજ ગેરહાજરી એ સ્ત્રીનો વાળ સૂચવે છે. વ્યક્તિની આશરે ઉંમર પણ તેના વાળ પરથી જાણી શકાય છે - વાળના મધ્ય ભાગ પર રંગક કણોનું આસ્થાદન એ ઉંમર પ્રમાણે બદલાય છે. કોષ્ટિક પોટાશના દ્રાવણમાં સગીર વયના વ્યક્તિના વાળના મૂળ એ વધુ વયના વ્યક્તિના મૂળની સરખામણીમાં વધુ જલ્દીથી દ્રાવ્ય થાય છે.
- વાળ રંગેલા છે કે કુદરતી રંગ છે તે પણ જાણી શકાય છે - રંગેલા વાળને માઈક્રોસ્કોપમાં અવલોકન કરતાં કુદરતી વાળની સરખામણીમાં વધુ શુષ્ક જોવા મળે છે.
- વાળની કટ કેવા પ્રકારની છે તે જાણી શકાય છે - જો વાળ કટ એકદમ સીધી હોય તો કોઈ ધારદાર અગ્નિશસ્ત્ર/ સાધન ધ્વારા અને જો વાળનો છેડો અનિયમિત આકારે નુકસાનીયુક્ત જોવા મળે તો તે કોઈ બુઠ્ઠા શસ્ત્ર / અગ્નિશસ્ત્રના વપરાશ ધ્વારા થયેલ છે તે જાણી શકાય છે.
- લેબ પરીક્ષણથી નમુના વાળ એક ચોક્કસ વ્યક્તિના નથી એમ કહી શકાય પરંતુ આ વિશ્વાસથી નહીં કહી શકાય કે આ વાળ ચોક્કસ રીતે આ માણસના જ છે, વાળમાં રહેલ રંગક દ્રવ્યોનું માઈક્રો રાસાયણિક પૃથ્થકરણ અથવા વ્યવસાયિક દ્રવ્યોની વાળ પરની હાજરી એ વ્યક્તિગત સંબંધ હોવાની શક્યતા દર્શાવે છે. Neutron Activation Analysis (ન્યુટ્રોન એક્ટિવેશન એનાલિસિસ) પરથી વાળમાં રહેલા સૂક્ષ્મ તત્વોની હાજરી ધ્વારા વ્યક્તિગત ઓળખાણની શક્યતા વધી જાય છે.

